

Europa 1993

1 januari 1993 – de historische dag van de voltooiing van de interne markt in de Europese Gemeenschap. Wat een feest had moeten worden, liep uit op een kater. Niet omdat 'Europa 1992' niet geslaagd is – 95% van de maatregelen van het befaamde *Witboek* uit 1985 ter voltooiing van de interne markt is gerealiseerd – maar omdat de Europese Gemeenschap na het Deense nee in juni vorig jaar in een diepe crisis is terechtgekomen. Het optimisme van Maastricht, om nog voor het eind van de eeuw een Economische Unie te kunnen vormen, heeft plaatsgemaakt voor wantrouwen, scepsis en verwarring. Hoe kan Europa de crisis van 1992 te boven komen?

De eerste voorwaarde is doorgaan met de verwezenlijking van de *interne markt*. De gemeenschappelijke markt zonder binnengrenzen is de belangrijkste troef waarover de EG beschikt. De vorming van een gemeenschappelijke markt scheidt niet alleen extra economische groei en werkgelegenheid, maar leidt op alle fronten tot een grotere dynamiek. Nu het stramien van de interne markt er goeddeels ligt, moeten de voordelen ervan ook worden binnengehaald. Dat betekent dat de regels van de vrije concurrentie consequent moeten worden nageleefd, onder meer door een stringent mededingingsbeleid. Er zijn in de verschillende lidstaten nog allerlei specifieke nationale regelingen die de verwezenlijking van een 'level playing field' in de weg staan. En nieuwe belemmeringen worden ingevoerd. De Europese Commissie zal er strak op moeten toezien dat het speelveld daadwerkelijk wordt geëffend. Daarnaast zijn er verschillende markten waarop de liberalisatie nog grotendeels gestalte moet krijgen. Dit geldt bij voorbeeld voor telecommunicatie, energie en luchtvaart.

De tweede voorwaarde is *economische discipline* in de lidstaten. Ook al is de verwezenlijking van een EMU aan het eind van de jaren negentig hoogst onzeker geworden, dat doet niets af aan de noodzaak voor lidstaten om aan de convergentiecriteria vast te houden. Een lage inflatie, een gering begrotingstekort, monetaire discipline en een beperkte schuldquote van de overheid zijn ook zonder EMU van belang voor het functioneren van nationale economieën. In de meeste Europese lidstaten lopen de begrotingstekorten onder invloed van de recessie weer op. Nederland vormt daarop een gunstige uitzondering. Nog altijd ligt het aanpassingsvermogen van de Westeuropese economieën achter bij dat van de VS en Japan. Dat maakt dat de prestaties van de EG-landen op het gebied van groei en werkgelegenheid door de jaren heen mager afsteken bij die van hun belangrijkste concurrenten.

Het derde sleutelwoord is *subsidiariteit*. De Europese burgers hebben in het afgelopen jaar duidelijk gemaakt dat zij geen behoefte hebben aan een Gemeenschap die steeds meer bevoegdheden naar zich toetrekt zonder daarover op enigerlei wijze verantwoording af te leggen. Ook uit doelmatigheids-

overwegingen is het zinvol om aan de lidstaten over te laten wat aan de lidstaten kan worden overgelaten. De concretisering van dat uitgangspunt is echter verre van eenvoudig. De situatie dreigt dat het subsidiariteitsbeginsel wordt aangegrepen ter legitiemer van nationaal beleid dat strijdig is met de uitgangspunten van de interne markt of de afspraken van Maastricht over de route naar een EMU.

Naast subsidiariteit is er ook behoefte aan *solidariteit*. Om met succes aan het proces van economische integratie deel te kunnen nemen, moeten zwakke regio's en groepen in staat worden gesteld zich versneld te ontwikkelen en aan te passen. Bij het Verdrag van Maastricht is daarvoor een speciaal 'cohesiefonds' in het leven geroepen. Op de Europese topconferentie in Edinburgh zijn de financieringsmiddelen beschikbaar gesteld. Daarmee is de Europese Gemeenschap er echter niet. Er rust op haar ook een plicht om de helpende hand te bieden aan de landen in Centraal- en Oost-Europa die de weg naar de markteconomie nog maar moeilijk kunnen vinden. De economische recessie heeft de grenzen aan de solidariteit echter snel in zicht gebracht.

In Edinburgh is ook besloten tot een meer *transparente besluitvorming*. Daarmee moeten de hardnekkige vooroordelen over de 'massieve, gesloten, Europese bureaucratie' worden bestreden. In feite is het Europese apparaat veel opener en toegankelijker dan de meeste nationale bureaucratieën. Bovendien is het beperkt van omvang. De 800 ambtenaren die in Brussel aan landbouw werken, vormen maar een fractie van de tienduizenden ambtenaren die in de afzonderlijke lidstaten met dit onderwerp bezig zijn. Het verwijt aan Brussel van overmatige bureaucratie vormt in de publieke opinie een dankbare stok om de hond mee te slaan.

Misschien wel de belangrijkste remedie voor de impasse waarin de Europese Gemeenschap verzeild is geraakt, is dat er een eind komt aan de economische recessie. De economische groei is in Europa in het tweede halfjaar van 1992 volledig ingezakt. De werkloosheid is met sprongen gestegen. Dat is de ideale voedingsbodem voor economische en politieke verstarring. De geschiedenis van de Europese integratie laat al veertig jaar zien dat het integratiestreven voortgang maakt in tijden van economische voorspoed en stopt in tijden van recessie. Volgens de *Economic Outlook* van de OESO gloort er echter pas in de tweede helft van 1993 weer enig economisch herstel voor Europa.

Na het rampjaar 1992 moet de Europese Gemeenschap het vertrouwen van burgers, politici, bedrijven en financiële markten weer langzaam zien terug te winnen. De ambities van Maastricht zijn inmiddels aanzienlijk naar beneden bijgesteld. Met kleine stapjes zal er moeten worden voortgebouwd op hetgeen tot nu toe is bereikt.

L. van der Geest